

dreptul

DREPTUL

UNIUNEA JURIȘTILOR DIN ROMÂNIA

ANUL VII; Seria a III-a nr. 3/1996

CUPRINS

STUDII – DISCUȚII – COMENTARII

- FABRICIU GYULA: <i>Primordialitatea dreptului Uniunii Europene față de dreptul național al statelor membre din perspectiva statelor care vor să adere la această Uniune</i>	3	✓
- DORIN CLOCOTICI: <i>Aspecte actuale ale exploatării navelor maritime românești și ale sechestrului maritim</i>	8	
- ȘERBAN BELIGRĂDEANU: <i>Cu privire la termenele de declarare a apelului și a recursului în litigiile de drept comun comercial</i>	14	✓
- ION LULĂ: <i>Observații asupra pazei juridice și capacității delictuale</i>	18	✓
- ION DUMITRU: <i>Data acordării sporului la salariu de 6% proturilor care efectuează activitate de urmărire penală proprie</i>	28	
- ANTOANETA POPESCU: <i>Necesitatea participării procurorului la judecarea cauzelor de competența instanțelor de contencios administrativ</i>	30	
- GHEORGHITĂ MATEUȚ: <i>Durata arestării preventive a învinuitului sau inculpatului în lumina Constituției și a Convenției europene</i>	37	-
- ALEXANDRU ȚUCULEANU: <i>Reflecții în legătură cu percheziția corporală</i>	42	
- ION DUMITRU: <i>Natura juridică a termenelor de 5 zile și de 8 zile prevăzute în art. 156 din Codul de procedură penală</i>	47	

PROBLEME JURIDICE CURENTE

- Discuție în legătură cu posibilitatea participării consiliului local la constituirea unei societăți mixte cu capital român și străin, aducând ca aport terenul pe care este amplasată construcția (I. Maria Moraru; II. Corneliu Turianu)	53	-
- În legătură cu valabilitatea deciziei administrative privind trecerea unui imobil în proprietatea statului în baza Decretului nr. 223/1974 (Anton Trăilescu)	55	-
- Înțelesul expresiei „impozit prin reținere la sursă” (Vasile Pătulea)	58	-
- Natura juridică a sancțiunii prevăzute de art. 18 din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale (Vasile Pătulea)	59	

- Înțelesul expresiei „neplata în întregime a impozitului“ folosită în art. 30 lit. C din Ordonanța Guvernului nr. 70/1994 (<i>Vasile Pătulea</i>)	61
- O problemă procedurală în legătură cu punerea în executare a amenzii contravenționale (<i>Vasile Pătulea</i>)	62
- Interpretarea prevederilor art. 271 alin. 2 din Codul penal referitoare la nerespectarea hotărârilor judecătorești (<i>Alexandru Codescu</i>)	63
- Consecințele penale ale neînregistrărilor contabile (<i>Dorin Ciuncan</i>)	65
- Modalitatea procedurală de stingere a urmăririi penale ca urmare a prescripției în cauzele cu autori necunoscuți (<i>Florin Roman</i>)	67

PRACTICĂ JUDICIARĂ REZUMATĂ ȘI COMENTATĂ

- Contract de vânzare-cumpărare comercială. Contract civil. Diferențiere. Vânzarea unui dozator de băuturi. Nerespectarea termenului de livrare. Forță majoră. Condiții. Imposibilitatea efectuării schimbului valutar. Daune interese. Quantum (Curtea de Apel București, secția a III-a civilă, decizia nr. 261/1995, cu notă de <i>Nicolae Marian</i>)	69
- Divorț. Soți cu reședință în străinătate. Instanță competentă. Admisibilitatea reprezentării lor prin avocați (Tribunalul Sibiu, decizia civilă, nr. 448/1995, cu note de: <i>I. Betinio Diamant</i> și <i>Vasile Luncean</i> ; <i>II. Corneliu Turianu</i>)	74

DIN SOLUȚIILE INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI

- Practică judiciară (extrase)	79
- <i>Indexul actelor normative</i> publicate în lunile noiembrie și decembrie 1995	114

**ÎNȚELESUL EXPRESIEI „NEPLATA ÎN ÎNTREGIME
A IMPOZITULUI“ FOLOSITĂ ÎN ART. 30 LIT. C
DIN ORDONANȚA GUVERNULUI NR. 70/1994**

Modul defectuos în care sunt formulate unele texte de lege sunt adesea surse generatoare de interpretări contradictorii care duc la adoptarea de soluții neunitare. Un astfel de exemplu ne este oferit de art. 30 lit. c din Ordonanța Guvernului nr. 70/1994 privind impozitul pe profit.

Potrivit acestui text „neplata în întregime a impozitului stabilit la data prevăzută se sancționează cu amendă egală cu 3% din impozitul neplătit.

Impozitul neplătit înseamnă diferența dintre obligația fiscală și suma impozitului plătit la data la care contribuabilul era obligat să o facă“.

În practică, organele de control, dorind să facă o aplicare a textului susmenționat bazată pe o interpretare unitară a acestuia, au avut în vedere în mod deosebit prevederile alineatului doi prin care este definit „impozitul neplătit“ care este diferența dintre obligația fiscală și suma impozitului plătit la data la care contribuabilul era obligat să o facă. De aici, s-a dedus că prevederile alineatului 1, care se referă la „neplata în întregime a impozitului“, au în vedere doar situațiile juridice care se caracterizează prin „plata parțială“, a impozitului datorat și, ca o consecință, numai în astfel de cazuri s-ar aplica amenda contravențională de 3%. Deci, ar fi eliminată din sfera sancționatorie sau în orice caz ar rămâne nereglementată situația juridică caracterizată prin „neplata în totalitate“ (în întregime) a impozitului.

O asemenea interpretare care nouă ni se pare a fi forțată, se fundamentează, desigur, pe principiul fundamental al legalității incriminării și pedepsei, care exclude posibilitatea sancționării unei fapte penale sau contravenționale prin analogie, adică prin extinderea incriminării și asupra unor fapte care nu sunt cuprinse în descrierea formei tipice a unei infracțiuni sau contravenții determinate.

Nu aceasta este însă situația în cazul pe care îl analizăm, deoarece nu este vorba în nici un fel de o extindere a incriminării, ci de o formulare a sa în așa fel încât se pretează la interpretări diferite în ceea ce privește noțiunea de „neplată a impozitului“.

Dar, dacă – făcând abstracție de faptul că impozitul a fost neplătit în întregime sau parțial – legiutorul a înțeles să sancționeze contravențional faptul neplătii impozitului, atunci nu s-ar putea susține valabil că neplata în întregime a impozitului ar rămâne în afara sferei sancționatorii, fiind de neconceput și irațional să fie sancționată doar neplata parțială, iar neplata totală, care are un grad mai ridicat de pericol social, să rămână nesancționată.

De altfel, chiar dacă am lua în considerare chiar interpretarea ce s-a dat alineatului 2 al art. 30 lit. c din Ordonanța Guvernului nr. 70/1994, încă este de observat că diferența dintre obligația fiscală și suma impozitului plătit poate reprezenta o plajă cu nenumărate variabile, mergându-se, în ultima analiză, până la neplata totală a impozitului nu numai a diferitelor fracțiuni din acesta.

Dar, nu s-ar putea susține nici inversul acestei situații și anume că numai „neplata în întregime“ a impozitului constituie contravenție și se pedepsește cu amendă de 3% din impozitul neplătit.

O atare interpretare, bazată pe luarea în considerare doar a prevederilor alineatului 1 al art. 30 lit. b din Ordonanța Guvernului nr. 70/1994, ar fi la fel de rigidă și, în plus, s-ar ignora prevederile exprese ale alineatului 2 al acestui text în care este definită „neplata impozitului“ care constă într-o diferență între obligația

fiscală și suma impozitului efectiv plătit, diferență care, așa cum am arătat, poate merge până la nivelul neplății integrale a impozitului. Or, o atare definire ar fi fost inutilă dacă sub incidența sancțiunii contravenționale ar intra numai neplata în totalitate a impozitului.

În concluzie, într-o interpretare corectă a prevederilor art. 30 lit. b din Ordonanța Guvernului nr. 70/1994, sancțiunea amenzii de 3% din impozitul neplătit se aplică fără diferențiere după cum neplata impozitului ar fi doar parțială sau totală.

VASILE PĂTULEA

O PROBLEMĂ PROCEDURALĂ ÎN LEGĂTURĂ CU PUNEREA ÎN EXECUTARE A AMENZII CONTRAVENȚIONALE

O speță relativ recentă, dintre multe altele de același fel, aduce în discuție o problemă procedurală în legătură cu executarea amenzii contravenționale. În mod concret, în dosarul civil nr. 8828/1994, Judecătoria sectorului 2 București a pronunțat sentința civilă nr. 2093/1995 prin care a soluționat o plângere referitoare la o amendă contravențională aplicată de organul de control financiar.

În temeiul art. 40 din Legea nr. 32/1968, deși acest lucru nu ar fi fost necesar, organul financiar care trebuia să procedeze la executarea asupra veniturilor sau celorlalte bunuri ale contravenientului, a cerut instanței de judecată, prin adresa nr. 1654 din 1 septembrie 1995, să i se comunice sentința civilă sus-menționată, în vederea punerii sale în executare.

La această solicitare a organului financiar, instanța a răspuns că pentru învestirea sentinței cu formula executorie solicitatorul trebuie să se prezinte personal la instanță.

Deși în răspunsul instanței nu se indică vreun temei juridic care să justifice această poziție a sa, este evident că s-au avut în vedere prevederile art. 269 C. pr. civ. (care se referă la învestirea hotărârilor judecătorești cu formula executorie) și mai ales art. 374 C. pr. civ. (prin care este prevăzut că „Nici o hotărâre nu se va putea executa dacă nu este investită cu formula executorie prevăzută de art. 269 ...”).

Acest mod de soluționare a cererilor organelor financiare care sunt însărcinate cu punerea în executare a hotărârilor judecătorești referitoare la amenzile contravenționale ni se pare a nu fi la adăpost de critică, pentru că se face aplicarea unor dispoziții procedurale cu caracter general, în condițiile în care există dispoziții procedurale speciale instituite prin art. 40 din Legea nr. 32/1968. Într-adevăr, potrivit dispozițiilor alineatului 2 din acest text „În vederea executării amenzii, organele prevăzute în alineatul precedent (printre care și instanțele care au soluționat plângerea) vor comunica, din oficiu, organului financiar „o copie a încheierii ori a dispozitivului hotărârii judecătorești de soluționare a plângerii” (aceasta constituind titlul executoriu).

Aceste dispoziții speciale de ordin procedural din materia executării amenzilor contravenționale au un manifest caracter de urgență, fapt ce rezultă din aceea că va fi suficientă, pentru punerea în executare a hotărârii, comunicarea, din oficiu, către organul financiar, doar a dispozitivului hotărârii judecătorești de soluționare a plângerii.

Caracterul special și urgent al dispozițiilor cuprinse în Legea nr. 32/1968 referitoare la executarea sancțiunilor contravenționale rezultă și din prevederile art. 14 ale legii potrivit cărora „Executarea sancțiunii se prescrie în termen de 1 an de la data aplicării ei, chiar dacă contravenientul a exercitat calea de atac”.

Deci, atâta vreme cât există dispoziții procedurale speciale, cu caracter de urgență, aplicabile în cazul executării hotărârilor judecătorești prin care au fost soluționate plângerile contravenienților, nu credem că se poate recurge la dispozițiile procedurale de drept comun cuprinse în art. 269 și 374 C. pr. civ., care au un caracter general, altfel ar însemna ca dispozițiile speciale cuprinse în art. 40 din Legea nr. 32/1968 să fie considerate ca abrogate implicit sau ca fiind căzute în caducitate, ceea ce credem că nu este cazul.

Este adevărat că lucrurile par a fi puțin complicate prin faptul că în vechiul Cod de procedură civilă figura art. 269¹ potrivit căruia în procesele în care s-a acordat statului sau organelor puterii ori administrației de stat sau oricărei alte instituții bugetare de stat o sumă de bani cu orice titlu, instanța care a dat hotărârea executorie era obligată să comunice dispozitivul acesteia secțiunii financiare, în vederea executării.

Așadar, s-ar putea raționa că dacă acest text de lege nu mai figurează în actualul Cod de procedură civilă, implicit a dispărut și calea simplificată de executare prin comunicarea către organele financiare a dispozitivului hotărârii prin care s-a acordat statului ori organelor autorității administrative sume de bani cu orice titlu.

În realitate, textul sus-menționat, care a fost implicit abrogat prin art. 20 și 57 din Decretul nr. 221/1960, nu a avut în vedere materia amenzilor contravenționale și apoi el avea același caracter general în raport cu caracterul special al dispozițiilor art. 40 din Legea nr. 32/1968.

În concluzie, practica instanțelor judecătorești de a îndruma organele financiare să investească hotărârile pronunțate cu formula executorie este greșită, ținând seama și de faptul că organul financiar nu este parte în proces, ci organ de executare a amenzilor contravenționale.

VASILE PĂTULEA

INTERPRETAREA PREVEDERILOR ART. 271 ALIN. 2 DIN CODUL PENAL REFERITOARE LA NERESPECTAREA HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREȘTI

O speță soluționată de Judecătoria Vălenii de Munte¹ pune în evidență o problemă de interpretare a prevederilor art. 271 alin. 2 C. pen. referitoare la infracțiunea de nerespectare a hotărârilor judecătorești.

În fapt, prin sentința civilă nr. 2057/1986 a Judecătoriei Vălenii de Munte (*nepublicată*) s-a admis acțiunea în evacuare introdusă de reclamantele M. C., M. M. și O. P., împotriva pârâtului M.E., instanța constatând că acesta nu are nici un drept asupra locuinței și anexelor acesteia, ele fiind proprietatea exclusivă a reclamantelor.

Hotărârea sus-menționată a fost pusă în executare în termen legal.

¹ Judecătoria Vălenii de Munte, sent. pen. nr. 120/1995 (*nepublicată*).

Ulterior evacuării sale însă, inculpatul M. E. a revenit să reocupe o parte din locuință, fiind condamnat pentru comiterea infracțiunii de nerespectare a hotărârii judecătorești².

Revenind și după această condamnare, și reocupând din nou o parte a locuinței, inculpatul M.E. a fost încă o dată condamnat pentru aceeași infracțiune de nerespectare a hotărârii judecătorești³ (hotărârea rămânând definitivă prin neapelare).

Împotriva acestei din urmă hotărâri s-a decis să se propună Procurorului General să introducă recurs în anulare considerându-se că inculpatul a fost condamnat greșit pentru infracțiunea respectivă întrucât părțile vătămate nu dețin locuința și anexele în baza unei hotărâri judecătorești.

Nu împărtășim acest punct de vedere și în consecință ne propunem să analizăm mai îndeaproape situația juridică sus-menționată.

Problema care se pune este aceea dacă hotărârea de evacuare a pârâtului dintr-un imobil ce aparține altor persoane face sau nu parte din categoria hotărârilor judecătorești la care se referă art. 271 alin. 2 C. pen?

Potrivit acestui text „Împiedicarea unei persoane de a folosi o locuință ori parte dintr-o locuință sau imobil deținute în baza unei hotărâri judecătorești, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă”.

Prin măsura evacuării dispusă de instanță și pusă în executare pe cale silită, instanța a repus pe reclamante în posesia și folosința locuinței și anexelor acesteia.

Posesia și folosința sunt dezmembrăminte ale dreptului de proprietate, prin exercitiul lor continuu și netulburat persoana bucurându-se de proprietatea asupra imobilului. Iar, în cazul în care pierde una sau ambele dezmembrăminte, proprietarul recurge la acțiunea în justiție, pe calea unei acțiuni în evacuare, posesorii sau în revendicare.

Întrucât hotărârile judecătorești pronunțate în fiecare din aceste acțiuni se pun în executare, este evident că proprietarul sau posesorul anterior vor deține locuința în baza hotărârii judecătorești pronunțate în cauză. Așa încât, dacă cel evacuat din locuință revine ulterior și reocupă spațiul locativ respectiv sau o parte din acesta, el comite infracțiunea prevăzută de art. 271 alin. 2 sau 3 C. pen., după caz. A considera altfel, ar însemna să fie lăsate fără eficiență o categorie importantă de hotărâri judecătorești cum sunt cele de evacuare și, implicit, a fi lăsate fără apărare toate persoanele care sunt beneficiare a unor atare hotărâri, ceea ce ar fi inacceptabil.

În literatura juridică se face sublinierea că sunt întrunite cerințele necesare pentru existența laturii obiective a infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești, dacă persoana căreia i se împiedică folosința deține locuința sau parte din locuință pe un alt temei decât o hotărâre judecătorească, cum ar fi un act de vânzare-cumpărare, donație sau contract de închiriere⁴.

În practica judiciară, de asemenea, s-au adoptat soluții prin care s-a statuat că „fapta unei persoane de a ocupa o locuință din care a fost evacuată, în executarea unei hotărâri judecătorești dată în acest sens, constituie infracțiunea de nerespectare a hotărârii judecătorești”⁵.

² Judecătoria Vălenii de Munte, sent. pen. nr. 48/1991 (nepublicată).

³ Judecătoria Vălenii de Munte, sent. pen. nr. 120/1995 (nepublicată).

⁴ A se vedea, Th. Vasiliu ș.a., *Codul penal comentat și adnotat Partea specială*, vol. 2, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 149.

⁵ Trib. Reg. Cluj, dec. pen. nr. 363/1964 (nepublicată).

Soluția sus-menționată a fost, indirect, confirmată și de suprema noastră instanță care a decis că sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 271 alin. 2 C. pen. și în situația în care hotărârea care nu se respectă este o hotărâre penală de condamnare a unui inculpat pentru tulburare de posesie și prin care s-a dispus repunerea în situația anterioară conform art. 170 C. pen.⁶

Ținând seama de cele arătate mai sus, nu putem decât să conchidem că hotărârea judecătorească prin care s-a admis evacuarea unei persoane dintr-o locuință aparținând altei persoane face parte din categoria hotărârilor a căror nerespectare atrage aplicarea prevederilor art. 271 alin. 2 și 3 C. pen.

ALEXANDRU CODESCU

Prim-procuror adjunct – Parchetul
de pe lângă Curtea de Apel Ploiești

CONSECINȚELE PENALE ALE NEÎNREGISTRĂRIILOR CONTABILE

Potrivit Legii nr. 82/1991¹, regiile autonome, societățile comerciale, instituțiile publice, unitățile cooperatiste, asociațiile și celelalte persoane juridice, precum și persoanele fizice care au calitatea de comerciant au obligația să organizeze și să conducă contabilitatea proprie, trebuind să efectueze înregistrările contabile cronologic și sistematic, orice operațiune patrimonială consemnându-se în momentul efectuării ei într-un înscris de bază, document justificativ. Vizat, aprobat și înregistrat în contabilitate acest document angajează răspunderea persoanelor care au semnat.

Potrivit art. 40 al legii „Efectuarea cu știință de înregistrări inexacte, precum și omisiunea cu știință a înregistrărilor în contabilitate, având drept consecință denaturarea veniturilor, cheltuielilor, rezultatelor financiare și elementelor patrimoniale ce se reflectă în bilanțul contabil constituie infracțiunea de fals intelectual și se pedepsește conform legii (adică potrivit art. 289 C. pen., cu închisoare de la 6 luni la 5 ani).

În același timp, prin art. 13 din Legea nr. 87/1994² se prevede că „Fapta de a nu evidenția prin acte contabile sau alte documente legale, în întregime sau în parte, veniturile realizate ori de a înregistra cheltuieli care nu au la bază operațiuni reale dacă au avut ca urmare neplata ori diminuarea impozitului, taxei și a contribuției, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani și interzicerea unor drepturi sau cu amendă de la 1 000 000 la 10 000 000 lei“.

Intrucât cele două texte par a fi similare se pune problema când se aplică fiecare dintre ele. Pentru aceasta, considerăm că este necesară o comparare a celor două incriminări.

Infracțiunea prevăzută de legea evaziunii fiscale (art. 13 din Legea nr. 87/1994) este în mod evident complexă, în sensul că în conținutul ei intră, ca element sau

⁶ Curtea Supremă de Justiție, secția penală, decizia nr. 2307/1995 (nepublicată).

¹ Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 265 din 27 decembrie 1991.

² Publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 299 din 24 octombrie 1994.

aggravantă, o acțiune sau inacțiune care constituie ea însăși o faptă prevăzută de legea penală (aceasta pierzându-și însă independența prin absorbție). Prin această incriminare s-a recurs la această formă a complexității, urmărindu-se ocrotirea unui obiect juridic (a unor relații sociale) diferit de acela ocrotit prin infracțiunea absorbită, deci infracțiunea schimbându-și astfel natura.

Din cele de mai sus, se poate trage concluzia că dacă nu se aduce atingere relațiilor sociale care au determinat incriminarea evaziunii fiscale, nu este vorba de infracțiunea complexă prevăzută de art. 13 din Legea nr. 87/1994, ci trebuie reținută numai infracțiunea simplă prevăzută de art. 40 din Legea nr. 82/1991 (care este absorbită în infracțiunea complexă)³.

La aceeași concluzie se ajunge dacă se examinează latura subiectivă și latura obiectivă a celor două infracțiuni, (reglementate de art. 40 din Legea nr. 82/1991 și art. 13 din Legea nr. 87/1994).

Cu privire la latura subiectivă este de menționat că nu este necesară concomitența apriorică a poziției subiective raportate la ambele acțiuni. Într-adevăr, este posibil ca făptuitorul să fi conceput săvârșirea numai a unuia dintre elemente (infracțiunea de bază) dar, pe parcursul derulării evenimentelor, să hotărască și săvârșirea celeilalte acțiuni, de înșelare și sustragere de la obligația fiscală. În acest caz, poziția subiectivă complexă caracterizează infracțiunea complexă⁴ (reglementată de art. 13 din Legea nr. 87/1994).

În ceea ce privește latura obiectivă a infracțiunii de evaziune fiscală, trebuie avută în vedere urmarea vătămătoare imediată care se reflectă în rezultatul dăunător, consecințele negative vătămătoare pe care le implică valorile ocrotite de legea penală.

Dacă faptele (de neevidențiere) nu au avut ca urmare neplata (ori diminuarea) impozitului, taxei, contribuției, ele nu constituie infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 13 din Legea nr. 87/1994. Dacă nu se face dovada neplății sau diminuarea impozitului, dar se face dovada neînregistrării cu știință, fapta va fi un fals intelectual.

În ceea ce privește faptele comise din culpă, acestea nu constituie infracțiuni decât în cazurile în care legea prevede expres aceasta, ceea ce nu este cazul infracțiunii prevăzute de art. 40 din Legea nr. 82/1991.

Pe de altă parte, fapta constând dintr-o inacțiune constituie infracțiune, fie că este săvârșită cu intenție, fie că este din culpă (afară de cazul când legea sancționează numai săvârșirea ei cu intenție). Ca atare, infracțiunea de evaziune fiscală poate îmbrăca și forma culpei, atunci când neevidențierea în documentele contabile primare s-a produs din greșală, dar se cere ca urmarea constând în neplata sau diminuarea impozitului să se fi produs⁵.

În concluzie, numai când acțiunile sau inacțiunile prevăzute de Legea contabilității săvârșite cu știință au ca urmare neplata sau diminuarea impozitului se poate vorbi de infracțiunea complexă a evaziunii fiscale prevăzută de art. 13 din Legea nr. 87/1994. De asemenea, înregistrarea de cheltuieli care nu au la bază operațiuni reale constituie întotdeauna infracțiunea complexă a evaziunii fiscale, dacă a avut ca urmare neplata impozitului.

DORIN CIUNCAN

³ A se vedea, I. Fodor, *Pluralitatea de infracțiuni*, în „Explicații teoretice ale Codului penal român”, Partea generală, vol. I, de V. Dongoroz ș.a., Editura Academiei, București, 1969, p. 290-295.

⁴ A se vedea, D. Pavel, *Infracțiunea complexă*, în „Formele unității infracționale în dreptul penal român” de V. Papadopol și D. Pavel, Editura „Șansa”, București, 1992, p. 208.

⁵ În sens contrar, a se vedea T. Mancu, *Unele aspecte teoretice în legătură cu infracțiunile prevăzute de Legea nr. 87/1994*, în „Dreptul” nr. 8/1995, p. 47.

MODALITATEA PROCEDURALĂ DE STINGEREA URMĂRIII PENALE CA URMARE A PRESCRIPTIEI ÎN CAUZELE CU AUTORI NECUNOSCUȚI

Uneori, în practică, se recurge la modalitatea procedurală a încetării urmăririi penale, în temeiul art. 11 pct. 1 lit. c, raportat la art. 10 lit. g C. pr. pen., în cazul intervenirii prescripției în cauzele cu autori necunoscuți. Această soluție nu se pare criticabilă, în realitate trebuind să se recurgă la clasarea cauzei penale nu la încetarea urmăririi penale.

Art. 11 din Codul de procedură penală se referă la ambele situații juridice, prevăzând că se dispune clasarea „când nu există învinuit în cauză” (art. 11 pct. 1 lit. a) sau încetarea urmăririi penale, în cazurile prevăzute de art. 10 lit. f-j, printre care și intervenirea amnistiei sau prescripției ori decesul făptuitorului (art. 11 pct. 1 lit. c raportat la art. 10 lit. g).

Argumentul care se aduce în sprijinul tezei potrivit căreia trebuie să se recurgă la procesul încetării urmăririi penale și în cauzele cu autori necunoscuți, în cazul când a intervenit prescripția, este acela că textul art. 11 pct. 1 lit. a C. pr. pen. include în mod exclusiv situațiile în care se constată că rezultatele produse nu pot fi imputate unei persoane și deci o urmărire penală desfășurată „în personam” nu devine posibilă. Deci, se exclude „ab initio” de la soluția clasării împrejurările frecvente în care autorii rămân necunoscuți, considerându-se că în aceste situații se impune soluția încetării urmăririi penale deoarece există învinuiri în cauză, dar ei au rămas nedescoperiți, împlinindu-se termenul de prescripție a răspunderii penale înainte de descoperirea lor. Soluția clasării impunându-se numai atunci când nu există învinuit în cauză, nu se poate extrapola, extinzându-se textul respectiv și la cauzele în care există autori dar au rămas nedescoperiți (*ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus*).

Un alt punct de vedere nu este la adăpost de critică.

Mai întâi, este de observat că ambele texte (art. 11 pct. 1 lit. a și art. 11 pct. 1 lit. c) folosesc termenii de „învinuit”, și „inculpat” nu pe acelea de „făptuitor” sau „autor” al unei fapte penale, de unde se poate deduce că dacă legiuitorul ar fi intenționat să impună soluția „clasării” exclusiv în cazurile când rezultatele produse nu pot fi imputate unor persoane, ar fi folosit expresia „nu există făptuitor în cauză”.

Diferențierea dintre situațiile în care lipsa învinuitului sau inculpatului se datorează împrejurărilor, că fapta nu este rezultatul acțiunii sau inacțiunii unei persoane și situațiile în care lipsa învinuitului sau inculpatului se datorează faptului că autorul a rămas nedescoperit are doar un aspect temporal, în primul tip de situații clasarea dispunându-se de îndată ce s-a stabilit că rezultatul produs nu poate fi imputat unei persoane, iar în celălalt tip de situații clasarea survenind după împlinirea termenelor de prescripție a răspunderii penale.

În altă ordine de idei, alineatul 2 al articolului 243 C. pr. pen. prevede norma dispozitivă conform căreia „procurorul se pronunță asupra încetării urmăririi penale prin ordonanță”, continuând cu teza a doua: „în cazul în care nu s-a pus în mișcare acțiunea penală, încetarea urmăririi penale se pronunță prin rezoluția motivată”. *Per a contrario*, înseamnă că atunci când s-a pus în mișcare acțiunea penală (ceea ce înseamnă cum bine se știe că făptuitorul nu numai că este cunoscut, dar are chiar calitatea de inculpat), procurorul pronunță încetarea urmăririi penale prin ordonanță, aceasta fiind regula. Teza a doua a art. 243 alin. 2 C. pr. pen. este, așadar, o excepție de strictă interpretare, în conformitate, cu care procurorul se va

pronunța prin rezoluție asupra încetării urmăririi penale atunci când nu s-a pus în mișcare acțiunea penală (ceea ce nu înseamnă că făptuitorul este necunoscut, ci doar că nu are calitatea de inculpat).

Din textele art. 242 și art. 243 C. pr. pen., care legiferează cazurile de încetare, respectiv procedura încetării urmăririi penale rezultă așadar că această soluție presupune nu numai existența unui învinuit sau inculpat în cauză, ci și determinarea ca făptuitor a unei persoane fizice, chiar dacă acestea nu i s-a putut stabili identitatea.

Cu alte cuvinte, încetarea urmăririi penale se realizează totdeauna *intuitu personae*, soluția fiind aplicabilă numai în raport cu o anumită persoană certă, determinată cu precizie. Rezultă că expresia „nu există învinuit în cauză” folosită de art. 11 pct. 1 lit. a C. pr. pen., urmează a fi înțeleasă în sensul că în cursul urmăririi penale nu a fost determinată ca făptuitor al infracțiunii nici o persoană fizică¹.

În concluzie, soluția legală care se impune într-o cauză cu autori necunoscuți atunci când se constată intervenția prescripției în cursul urmăririi penale este, cu certitudine, clasarea cauzei penale în temeiul art. 11 pct. 1 lit. a C. pr. pen., raportat la art. 10 lit. g C. pr. pen. și art. 122 C. pen.

FLORIN ROMAN

¹ A se vedea, N. Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I, Editura Paidă, București, 1993, p. 92-93.

PRACTICĂ JUDICIARĂ REZUMATĂ ȘI COMENTATĂ

CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE COMERCIALĂ.
CONTRACT CIVIL. DIFERENȚIERE. VÂNZAREA UNUI
DOZATOR DE BĂUTURI. NERESPECTAREA TERMENULUI
DE LIVRARE. FORȚĂ MAJORĂ. CONDIȚII.
IMPOSIBILITATEA EFECTUĂRII SCHIMBULUI VALUTAR.
DAUNE INTERESE. CUANTUM

1. Litigiul care are drept obiect răspunderea părâtului-vânzător care nu a livrat reclamantului-cumpărător, la termenul contractual, dozatorul de băuturi, este un litigiu civil și deci de competența instanțelor civile și nu a celor comerciale;

2. Răspunderea ce incumbă recurenteii-vânzătoare decurge din nerespectarea contractului, în contract fiind inclusă clauza că orice modificare a contractului se poate face numai în scris și semnat de ambele părți;

3. Nu se poate reține existența cazului fortuit decurgând din împrejurarea că recurenta nu a putut efectua schimbul valutar necesar achiziționării din import a bunului contractat, întrucât recurenta-vânzătoare și-a asumat obligația livrării aparatului într-un anumit termen, fără a o condiționa de efectuarea schimbului valutar.

Prin acțiune înregistrată la Judecătoria sectorului 5 – București, reclamantul S.C. a chemat în judecată pe părâta S. C. „P & I” solicitând obligarea acesteia de a-și executa obligația asumată prin contract, în sensul livrării unui dozator de băuturi, la prețul de 875 000 lei, precum și obligarea la daune-interese de 40 000 lei pe zi de întârziere de la data când trebuia executată obligația și până la predarea efectivă a aparatului. În subsidiar, reclamanta a cerut restituirea avansului de 440 000 lei, daune interes. de 40 000 lei pe zi de întârziere, plata dobânzii de 80% pentru perioada de utilizare a sumei de 440 000 lei, și plata diferenței dintre prețul de 875 000 lei și prețul actual al dozatorului care este de 1 486 975 lei.

În motivarea acțiunii s-a arătat că la 8 aprilie 1992, între părțile contractante a intervenit un contract de vânzare-cumpărare a unui dozator de băuturi, care trebuia livrat în termen de 60 de zile de la încheierea contractului, obligație pe care părâta nu și-a îndeplinit-o.

La dosar s-a depus copia contractului de vânzare-cumpărare și dovada notificării ce i-a fost făcută părâtei la 6 iulie 1992.

Părâta a depus întâmpinarea, cerând respingerea acțiunii, arătând că a fost în imposibilitate de a efectua schimbul valutar necesar importului datorită blocajului financiar la nivel național și că a comunicat prin telegramă reclamantei acest lucru, comunicare la care neprimind nici un răspuns a considerat că aceasta a acceptat tacit decalarea termenului de livrare.

La 25 mai 1993, reclamanta și-a precizat acțiunea arătând că renunță la capătul de cerere, subsidiar.

Nici una dintre părți nu a invocat convenția arbitrală înserată în contractul principal.

Din probele administrate în cauză, prima instanță a reținut că acțiunea reclamantului este întemeiată și a admis-o așa cum a fost formulată.

A fost considerată nefondată apărarea pârâtei în sensul că a comunicat reclamantei decalarea momentului livrării aparatului și că tăcerea acesteia are valoarea unei achiesări tacite, întrucât părțile stabiliseră prin contract că orice modificare a acestuia nu poate fi făcută decât în scris și semnată de ambele părți.

Nu a fost reținută nici invocarea de către pârâta a faptului că nu a putut să efectueze schimbul valutar necesar achiziționării aparatului, deoarece pârâta și-a asumat obligația livrării aparatului fără să condiționeze de efectuarea schimbului valutar, nefiind deci vorba de un caz de forță majoră.

Împotriva hotărârii sus-menționate a declarat apel pârâta, criticând sentința primei instanțe pe considerentul că nu a avut nici o culpă în nerespectarea termenului inițial de livrare.

Totodată, pârâta a ridicat și o excepție de incompetență a instanței civile, întrucât cauza are caracter comercial.

Tribunalul Municipiului București, secția III civilă, prin decizia nr. 1786 A/1994, a respins excepția ridicată, pe considerentul că, cauza este civilă, fiind solicitată rezilierea unui contract civil, și, de asemenea, a respins și apelul constatând că: pârâta nu a respectat termenul contractual de livrare, că contractul nu putea fi modificat decât cu acordul scris al ambelor părți și că apelanta și-a asumat obligația de livrare a aparatului fără să condiționeze acest lucru de posibilitatea efectuării sau nu a schimbului valutar.

Împotriva deciziei pronunțate în apel, a declarat recurs pârâta arătând că pricina era de competența tribunalului comercial, instanța de fond și cea de apel nu și-au motivat decizia sub aspectul răspunderii contractuale și că, în speță, a existat un caz fortuit care a împiedicat-o să-și execute obligația asumată prin contract.

Recursul este neîntemeiat pentru următoarele considerente:

- Litigiul care are drept obiect răspunderea recurentului-vânzător, care nu a livrat intimatului-cumpărător, la termenul contractual, dozatorul de băuturi este un litigiu civil și deci de competența instanțelor civile și nu a celor comerciale;

- Răspunderea ce incumbă recurente-vânzătoare decurge din nerespectarea contractului; în contract fiind inclusă clauza că orice modificare a contractului se poate face numai în scris și semnat de ambele părți;

- Nu se poate reține existența cazului fortuit decurgând din împrejurarea că recurenta nu a putut efectua schimbul valutar necesar achiziționării din import a bunului contractat, întrucât recurenta-vânzătoare și-a asumat obligația livrării aparatului într-un anumit termen, fără a o condiționa de efectuarea schimbului valutar.

În consecință, recursul se respinge ca neîntemeiat.

(Curtea de Apel București, secția III civilă, decizia nr. 261 din 20 martie 1995)

NOTĂ. Speța sus-menționată ridică unele probleme de drept material și procesual care credem că este util a fi abordate mai pe larg.

1. În primul rând, se cuvine a fi clarificată natura juridică a contractului de vânzare-cumpărare care face obiectul pricinii.

Toate cele trei instanțe de judecată au considerat că, în speță, este vorba de un contract civil întrucât s-a solicitat rezilierea unui contract civil și nu a unui contract comercial.

Lăsând la o parte faptul că nu s-a cerut rezilierea contractului, ci executarea silită a acestuia, observăm că și motivarea în drept constituie doar o simplă afirmație, fără vreo demonstrație oarecare.

În realitate, avem de-a face cu un contract comercial pentru considerentele la care ne vom referi în continuare.

Pentru a fi considerat fapt (act) de comerț, contractul de vânzare-cumpărare comercială trebuie să îndeplinească două condiții (principale): să aibă ca obiect numai bunuri mobile (produse, mărfuri etc) și să existe intenția de revânzare sau închiriere, în sensul că fie cumpărarea este făcută în scop de revânzare sau închiriere, fie vânzarea este precedată de cumpărare în scop de revânzare sau închiriere (art. 3 C. com). Dar, în speță, reclamantul-cumpărător nu a urmărit revânzarea ori închirierea dozatorului, ci exploatarea sa în interes propriu. Însă, potrivit art. 3 pct. 9 din Codul comercial sunt considerate ca fapte de comerț și „întreprinderile de fabrici ...”. În dreptul comercial noțiunea de întreprindere este definită în genere ca o activitate economică organizată sistematic, cu ajutorul factorilor de producție (resurse naturale, capital și muncă), de către întreprinzător și pe riscul său, în vederea producerii de bunuri și servicii destinate schimbului, în scopul obținerii de beneficii (profit). Cu alte cuvinte, sunt fapte de comerț, actele de vânzare-cumpărare a materiilor prime și materialelor cu care întreprinderea se aprovizionează precum și cele referitoare la valorificarea produselor și serviciilor realizate¹.

Cum reclamantul cumpărător intenționa să organizeze, sub forma unei întreprinderi comerciale, o activitate de desfacere (comercializare) de băuturi răcoritoare și bere, aceasta implica, desigur, pe lângă materii prime și materiale, și procurarea de dispozitive, aparatură tehnică modernă cum este și dozatorul. Or, toate acestea presupun și încheierea de acte juridice care prezintă caracteristicile unor fapte de comerț accesorii².

Deci, vânzarea-cumpărarea unui dozator destinat comercializării de băuturi răcoritoare și alcoolice, este un fapt de comerț accesoriu (conex), în ceea ce-l privește pe cumpărător. Așa încât, în speță, este vorba de un contract de vânzare-cumpărare comercială, de un fapt de comerț obiectiv, bilateral, cu deosebirea că în timp ce pentru părâtul-vânzător comercialitatea actului decurge din natura actului de comerț (vânzarea de mărfuri cumpărate în scop de revânzare), cât și din calitatea sa de comerciant, pentru reclamantul cumpărător ea decurge din destinația bunului, afectarea lui unei activități comerciale, fiind vorba, în acest din urmă caz, de un fapt de comerț accesoriu datorită raportului de conexitate dintre cumpărarea dozatorului și activitatea comercială proiectată a fi desfășurată cu ajutorul lui (or, după cum se știe, „accessorium sequitur principalem”).

2. O altă problemă pe care o ridică speța analizată este aceea dacă prevederea din contract, în sensul că orice modificare a contractului se poate face numai în scris, a fost prevăzută „ad validitatem” ori „ad probationem”, ceea ce este important dat fiind efectele deosebite pe care ea le produce în aceste două cazuri.

¹ A se vedea, St. D. Cârpenaru, *Faptele de comerț în dreptul comercial român*, în „Dreptul” nr. 10-11/1991, p. 12.

² Actele sau faptele juridice strâns legate de acele acte sau operațiuni care alcătuiesc obiectul activității unei întreprinderi comerciale trebuie considerate fapte de comerț datorită relației de conexitate existente (accessorium sequitur principalem) (St. D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 14-17.)

Iar, dacă cerința formei scrise este stipulată „ad probationem“, așa cum înclinăm să o credem din interpretarea gramaticală a textului prevederii respective, se pune în continuare întrebarea dacă este necesar un singur înscris constatator al convenției de modificare a contractului principal, ori această convenție de modificare poate fi constatată și prin două înscrisuri separat, unul conținând oferta de modificare, iar celălalt acceptarea ei?

Pârâta-vânzătoare a afirmat că a comunicat în scris reclamantului-cumpărător decalarea termenului de livrare și că acesta a acceptat tacit oferta, de vreme ce nu a răspuns în nici un fel.

Instanțele de judecată au respins acest punct de vedere, arătând că părțile stabiliseră că modificarea contractului poate fi făcută numai în scris și semnată de ambele părți.

În ceea ce ne privește, socotim că cerința formei scrise este îndeplinită și în cazul în care reclamantul-cumpărător ar fi acceptat separat, în scris, oferta de modificare a contractului făcută de pârâta-vânzător.

Pe de altă parte, este cunoscut faptul că forma cerută „ad probationem“ nu este incompatibilă cu manifestarea tacită a consimțământului care poate fi dovedit și cu alte mijloace de probă decât înscrisuri. În principiu, însă, simpla tăcere nu valorează consimțământ exteriorizat (qui tacit consentire non videtur) dacă nu rezultă din împrejurări sau fapte concludente ori dacă legea sau părțile nu dau tăcerii valoarea de consimțământ³. Dar, în speță, simpla tăcere a reclamantului nu poate fi calificată ca achiesare de vreme ce nu a fost materializată într-un fel sau altul.

Nu trebuie confundată modalitatea de încheiere valabilă a unui act juridic, inclusiv prin manifestarea tacită a consimțământului uneia sau ambelor părți, cu modalitatea de probare a respectivului act juridic, în condițiile restrângerii admisibilității mijloacelor de probă, a dovedirii lui pe cale convențională (de pildă, doar cu înscrisuri). Reclamantul putea să accepte în mod tacit decalarea termenului de livrare, însă pârâta nu putea să facă dovada acestui act juridic (a modificării convenționale a termenului), în ipoteza nerespectării lui de către reclamant, decât prin probe scrise, iar nu prin orice mijloace de probă admise de legea comercială.

3. Acceptând că în speță este vorba de un contract de vânzare-cumpărare comercială, urmează să examinăm consecințele nerespectării obligațiilor asumate de pârâta-vânzător.

Problema care se pune este dacă lipsa de folosință a aparatului este un prejudiciu direct și previzibil și, în caz afirmativ, cum se poate stabili întinderea (și deci repararea) lui!

Este evident că pârâta a prevăzut la încheierea contractului că în cazul neîndeplinirii la termen a obligației de livrare a dozatorului, reclamantul-cumpărător nu va putea exploata aparatul și, prin urmare, nu va obține nici un profit. Deci, posibilul câștig nerealizat de reclamant este neîndoielnic un prejudiciu previzibil. El este și direct deoarece lipsa de folosință a dozatorului se datorește nelivrării lui la termenul convenit, lipsa câștigului fiind deci o consecință directă a neutilizării aparatului.

³ Pentru cazurile în care tăcerea valorează consimțământ, a se vedea Gh. Belciu, *Drept civil. român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de Editură și Presă „Șansa”, București, 1992, p. 130-131.

Dar, dacă apare ca admisibilă cererea reclamantului de obligare a pârâtului la daune-interese, pentru întârzierea în executarea obligației asumate, evaluarea acestor despăgubiri apare însă ca fiind foarte dificilă, deoarece, indiferent de cât de eficientă ar fi considerată o activitate comercială, câștigul unui comerciant nu este dinainte asigurat, ci depinde de o serie de factori, fie obiectivi (concurență, vând comercial, clientelă), fie subiectivi (aptitudini și pricepere personale, experiență, strategie de lucru etc.).

Deci, cum se va determina profitul unui comerciant pentru o activitate care ar fi trebuit să se desfășoare, dar nu a avut loc?

În speță, instanța s-a mărginit numai la o expertiză contabilă, însă presupusul beneficiu de care a fost lipsit reclamantul, datorită lipsei de folosință a dozatorului, s-a făcut în raport de elemente extracontabile, fiind deci lipsită de orice forță probantă această expertiză neîntemeiată pe documente financiar-contabile.

De fapt, instanța ar fi trebuit să administreze un complex de probe: o expertiză tehnică, o cercetare la fața locului, examinarea de înscrisuri, audierea de martori, solicitarea de relații cu privire la afacerile altor comercianți care și-au achitat datoriile către fisc etc.

În consecință, hotărârea instanței cu privire la capătul de cerere referitor la acordarea daunelor interese este criticabilă datorită neevaluării corespunzătoare a acestora, ca urmare a admiterii unor probe insuficiente. Din această cauză, cererea de plată a daunelor interese, fie trebuie respinsă lipsind elementele îndestulătoare pentru evaluarea prejudiciului, ceea ce i-a conferit un „caracter de incertitudine”, fie să fie admisă în parte, dar (în acest caz) temeinic motivată.

O latură aparte a acestei probleme o constituie cea referitoare la exonerarea de răspundere a pârâtului-vânzător pentru cauză de forță majoră sau caz fortuit.

Pârâtul a invocat blocajul financiar național, arătând că întârzierea în livrare s-a datorat imposibilității în care s-a aflat de a face schimbul valutar necesar importului dozatorului.

Toate cele trei instanțe de judecată au respins această apărare și pe bună dreptate. Motivarea în drept este însă defectuoasă, arătându-se că părțile n-au stabilit printr-o clauză contractuală expresă condiționarea livrării mărfii de efectuarea schimbului valutar. În felul acesta, se face o confuzie între inexistența clauzelor de nerăspundere și absența cazurilor de forță majoră ori a împrejurărilor fortuite. Or, aceste noțiuni juridice sunt distincte, având fiecare un conținut și sfere deosebite: una este clauza de nerăspundere (în temeiul căreia debitorul este exonerat de plata daunelor-interese în caz de neexecutare, din motive neimputabile sau chiar imputabile, însă fără ca debitorul să aibă o conduită ilicită) și alta este existența unei cauze străine care produce efecte exoneratoare, independent de existența vreunei convenții de nerăspundere. Ca domeniu de aplicare convențiile de nerăspundere (exoneratoare ori limitative) sunt prevăzute, în genere, pentru alte motive decât cele care au caracterul unui caz fortuit sau de forță majoră fiindcă, altfel, ar fi inutile deoarece nu s-ar face decât să se repete dispozițiile legale existente în materie. Ca izvor, convențiile de nerăspundere nu se subînțeleg, ca în cazurile de forță majoră sau caz fortuit, ci trebuie expres prevăzute de părți.

De fapt, pârâta-vânzătoare era un agent economic privat care deci nu era afectată direct de blocajul financiar în care au fost angrenate regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat. Iar, pe de altă parte, pretinsa imposibilitate a efectuării schimbului valutar nu ar putea avea caracterul unui caz fortuit (împrejurare externă, extraordinară și imprevizibilă), lipsind atât natura

extraordinară (neobișnuită) cât și imprevizibilitatea lui, de vreme ce blocajul financiar, în epoca respectivă, era de notorietate publică, astfel încât orice comerciant diligent putea să prevadă efectele acestuia asupra propriilor afaceri, luând măsuri de siguranță.

De asemenea, imposibilitatea efectuării schimbului valutar nu are nici valoarea unui caz de forță majoră (eveniment extern, extraordinar și de nebiruit) lipsind, și în acest caz, atât caracterul extraordinar, cât și invincibilitatea, deoarece în condițiile unei economii de criză orice bun comerciant își ia măsurile cele mai potrivite pentru a evita pe cât posibil eventualele pagube, prevăzând, de exemplu, o clauză contractuală exoneratoare de răspundere. Neprocedând astfel, părâta-vânzătoare și-a asumat toate riscurile și în caz de neexecutare a obligațiilor asumate este prezumată a fi în culpă.

4. Un ultim aspect, de data aceasta procesual, de care înțelegem să ne ocupăm este convenția arbitrală inserată în contractul principal, potrivit căreia „eventualele neînțelegeri care pot apărea între părți se vor rezolva pe cale amiabilă sau, dacă nu se ajunge la o înțelegere, părțile în conflict se vor adresa organelor de arbitraj”.

Deci, este vorba de o clauză compromisorie prin care s-a stabilit că soluționarea eventualelor litigii dintre părți se va face pe cale arbitrală.

Dar, părțile s-au adresat instanței de judecată, nici una dintre ele neinvocând convenția arbitrală până în momentul formulării de către părât a apărărilor de fond în fața instanței judecătorești. În aceste condiții, convenția arbitrală devine inoperantă și competența instanței rămâne câștigată (art. 343³ C. pr. civ.)*.

NICOLAE MARIAN

Asistent universitar – Facultatea de
Drept București

DIVORȚ. SOȚI CU REȘEDINȚA ÎN STRĂINĂTATE. INSTANȚĂ COMPETENTĂ. ADMISIBILITATEA REPREZENTĂRII LOR PRIN AVOCAȚI

1. Judecătoria este competentă să judece o cauză de divorț dintre două persoane având reședința în străinătate deoarece potrivit art. 20 și 22 din Legea nr. 105/1992 „Legea națională comună sau legea domiciliului comun al soților continuă să reglementeze efectele căsătoriei în cazul în care unul dintre ei își schimbă, după caz, cetățenia sau domiciliul”, aceleași prevederi fiind aplicabile și în caz de divorț.

2. Reprezentarea reclamantului în proces de către avocatul angajat de el pentru a-i acorda asistența juridică necesară pentru divorț este legală.

Prin acțiune civilă înregistrată la Judecătoria Mediaș, sub nr. 2968/1994⁴ reclamantul P. C. a chemat în judecată pe părâta P. D. M. cerând să se pronunțe desfacerea căsătoriei.

⁴ A se vedea și G. Boroi, *Drept procesual civil (note de curs)*, București, 1993, p. 149.